

In memoriam

Mercedes Laita (1947-2008)

Mercedes Laita va iniciar la seva trajectòria científica al Departament de Ciències de la Terra com a alumna de Geografia entre els cursos 1985-86 a 1989-90, i va obtenir la llicenciatura. Tot just finalitzat el segon cicle, va obtenir una beca de formació de personal investigador de la qual va gaudir de 1991 a 1994, i d'aquesta manera va estar plenament vinculada amb les tasques d'investigació i docència.

Més tard fou professora ajudanta d'escola universitària (1995-1997), titular d'escola universitària (1997-2001) i, posteriorment, catedràtica d'escola universitària, sempre a l'àrea de geografia física. La seva tasca dins la institució universitària al llarg de 18 anys ha seguit un camí ben marcat en el camp de la investigació i de la docència.

La seva tasca com a investigadora ha estat prolífica i diversa en diferents aspectes de la climatologia, sempre centrats en l'àrea de la Mediterrània occidental, i no ha perdut en cap moment la perspectiva de la globalitat de la circulació atmosfèrica.

L'anàlisi de la relació entre les configuracions de pressió i la precipitació (o la seva absència) fou tractada en la memòria d'investigació, que va llegir el 1994: «Configuraciones típicas de presión atmosférica media en el Mediterráneo occidental asociadas a meses secos en las Islas Baleares». Els resultats foren parcialment publicats (Laita, Grimalt 1994).

Una fita fonamental en la seva carrera científica fou la seva tesi doctoral sobre el *El fenómeno del Niño y su influencia climática en el Mediterráneo occidental*, innovadora en molts aspectes i de factura particularment acurada tant de forma com de contingut. Es tracta d'un estudi avançat en el temps, ja que a l'inici de la dècada de 1990 el tema de les teleconnexions havia estat poc treballat.

Mercedes Laita va enllestir la recerca d'una connexió entre dos mons geogràficament tan inconnexos com la Mediterrània occidental i la conca de l'oceà Pacífic i ho féu amb un rigor metodològic encomiable. El seu estudi no es va reduir simplement a l'establiment de les possibles correlacions dels episodis d'El Niño amb elements del clima amb una component atzarosa, com la precipitació, sinó que en la seva anàlisi va introduir paràmetres com la vorticitat a la Mediterrània occidental, que en l'època hagué de calcular a partir d'una laboriosa lectura visual de les anàlisis de pressió en superfície del trentenni 1961-1990.

De la tesi doctoral, que, com a conjunt, va romandre inèdita, en derivaren tot un seguit de publicacions entre les quals destaca *Vorticity and pressure anomalies in the western Mediterranean during El Niño/Southern Oscillation extremes*, publicada a l'*International Journal of Climatology* (1997), així com d'altres en obres d'abast nacional (Laita, Grimalt 1995a; 1995b; 1995c; Laita 1998).

Implicada en el bessó del que seria el Grup d'Investigació del Departament de Ciències de la Terra, va participar en estudis sobre altres aspectes de la climatologia mediterrània, que abasten des del clima històric (Grimalt, Laita, Rodríguez 1994), fins a la distribució de les precipitacions intenses (Grimalt, Laita, Ruiz 2001; Grimalt et al. 2006), o la relació entre pluviometria i aspectes hidrològics (Ginard, Grimalt, Laita 2001; Rosselló, Laita 2007).

Altres aspectes del clima de les Illes Balears han estat tractats en les seves publicacions, des del ben nodrit corpus bibliogràfic existent sobre climatologia i meteorologia de les illes (Grimalt, Laita 1995), al règim d'embat (Alomar, Grimalt, Laita 2004) i els trets genèrics del clima balearic en obres de caràcter didàctic com l'*Atlas de les Illes Balears* que va publicar la Conselleria d'Educació (1996) o l'*Atlas* en CD-ROM editat a la nostra universitat (1999). La relació entre les seves investigacions i el canvi climàtic també es va veure reflectida en ambdues publicacions (Laita, Grimalt 1995a; Alonso, Laita 2000).

Membre activa de l'Associació Espanyola de Climatologia, fou una dels responsables del III Congrés que aquesta associació va celebrar a Mallorca a l'octubre de 2002. De la seva dedicació personal i tasca organitzativa en va dependre en gran mesura l'èxit de l'esdeveniment que es va plasmar en un voluminós llibre d'actes que reuneix un important nombre d'aportacions i del quan fou coeditora (Guijarro et al. 2002).

Sovint el record del perfil del professorat universitari queda restringit a la investigació i les publicacions, mentre que la docència –tasca fonamental en la professió– queda relegada en un segon terme. En aquest àmbit, la professora Laita va desenvolupar una feina sistemàtica en el camp de l'ensenyament de la climatologia, amb dedicació a les assignatures de Climatologia General i Climatologia Analítica, bàsiques en la formació dels titulats en Geografia a la Universitat de les Illes Balears. I com a bona mostra del seu mestratge fructífer queden els nombrosos alumnes que han seguit la investigació en el camp del clima després d'haver rebut les seves classes o que es dediquen a tasques professionals relacionades amb el món del temps i el clima. També és ressenyable la seva tasca docent en l'assignatura optativa Climatologia de les Latituds Mitjanes i Geografia Física, així com en l'assignatura d'Impactes Ambientals del Turisme a l'Escola Superior de Turisme que contribuï a impartir durant diversos anys. Igualment va participar en els ensenyaments de tercer cicle amb els cursos de doctorat Avaluació dels Impactes del Canvi Climàtic i de l'Adaptació i Caracterització del Clima Històric a partir de Fonts Documentals i Estadístiques. A més, va contribuir amb el seu mestratge a nombrosos títols propis i cursets de l'Institut de Ciències de l'Educació i d'extensió universitària.

Finalment, s'ha de lloar la implicació de la doctora Laita en la tasca corporativa del Departament de Ciències de la Terra, com a membre assidu en els seus consells, col·laboradora en la revista *Territoris*, i sobretot com a membre de la Comissió Redactora del Grau en Geografia, tasca en la qual estava implicada plenament quan malauradament ens va deixar.

Miquel Grimalt Gelabert
editor

Publicacions de Mercedes Laita:

- Brunet, P. (coordinador), Beltrán, M. R., Bover, F., Corbí, A. M.; Duran, M., Ginés, J., Laita, M., Llabrés, C. M., Martí, A., Mascaró, C. M., Morell, M., Servera, J., Tejedor, M. J. (1989): «Evolució dels centres mitjans ponderats de població i habitatge a Mallorca (1950-1986)». *Treballs de Geografia*, 42, 109-116.
- Laita, M., Mascaró, C., Marí, A., Menorca, P. (1989): II Cicle de Conferències de Climatologia i Meteorologia. *Treballs de Geografia*, 42, 141-146.
- Laita, M., Grimalt, M. (1994): «Análisis objetivo del campo de presión en el Mediterráneo occidental y clasificación del mismo para meses secos en las Islas Baleares». A: Justicia, A.; Domínguez, R., García, E. (ed.): *Perfiles actuales de la geografía cuantitativa en España*. Ed. Universidad de Málaga/AGE, 117-128.
- Grimalt, M., Laita, M., Rodríguez, R. (1994): «Periodización de las sequías históricas en Mallorca (ss. XIV-XIX)». A. Pita, M.; Aguilar, M. (ed.): *Cambios climáticos en España*. M. F., Ed. Universidad de Sevilla/AGE. 129-146.
- Grimalt, M., Laita, M. (1995): *Bibliografía básica de ciències socials a les Balears: climatologia i meteorologia*. Govern Balear. Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Palma. 122 pàg.
- Laita, M., Grimalt, M. (1995a): «¿Podrían estar apareciendo indicios del cambio climático en variables dinámicas del Mediterráneo occidental?». *Revista de Meteorología*, Bol. De la A. M. E., 18-19, 23-24.
- Laita, M., Grimalt, M. (1995b): «Climatologia de la pressió, vent i vorticitat durant el trentenni 1961-1990 a la Mediterrània occidental». *Revista de Ciència*, 16, 93-100.
- Laita M., Grimalt, M. (1995c): «Relación entre perturbaciones báricas del Mediterráneo occidental y extremos del fenómeno “El Niño/Oscilación del Sur”». (ENOS) A: Creus, J. (ed.): *Situaciones de riesgo climático en España*. CSIC/AGE. 215-222.
- Laita, M. (1996): «Climatologia de les Illes Balears». *Atles de les Illes Balears*. Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear. 176 pàg.
- Laita, M., Grimalt, M. (1997): «Vorticity and pressure anomalies in the western Mediterranean during El Niño/Southern Oscillation extremes». *International Journal of Climatology*, 17, 475-482.
- Laita, M. (1998): «El Niño y su influencia en el régimen de lluvias en Baleares». *Territoris*, 1, 189-201.
- Laita, M. (1999): «Climatologia de les Illes Balears». *Atles de les Illes Balears* (CD-ROM). Govern Balear, «Sa Nostra» i UIB.
- Alonso, S., M. Laita (2000): *Desde el pasado hacia el futuro del clima de la Tierra*. A: Programa Internacional de Correlación Geológica: Desarrollo y perspectivas en España. Instituto Tecnológico y Minero de España. Ministerio de Ciencia y Tecnología. 11-18.
- Grimalt, M., Laita M., Ruiz M. (2001): «Pautas espaciales de distribució d'aiguades intenses al llevant de Mallorca (1930-1995)». A: *Manacor 700 anys*. Ajuntament de Manacor.
- Ginard, A., M. Grimalt, M. Laita (2001): «Pluviometria i aportacions d'aigües superficials al sumministrament urbà de Palma (1975-1999)». A: *Qüestions de Balears 2015*. Número 3. Actes de les I Jornades Tècniques Balears 2015: La gestió de l'aigua. «Sa Nostra» Caixa de Balears, 169-178

- Guijarro, J. A.; Grimalt, M., Laita, M., Alonso, S. (ed.) (2002): *El agua y el clima. L'aigua i el clima*. Asociación Española de Climatología. 594 pàg.
- Alomar-Garau, G., Grimalt, M., Laita, M. (2004): «La percepción geográfica del régimen de brisas en Mallorca. De la experiencia directa a los datos instrumentales». A: Diego, C. et al. (ed.): *El clima entre el mar y la montaña*. Asociación Española de Climatología. Santander. Pàg. 551-559.
- Guijarro, J. A., Grimalt, M., Laita, M., Alonso, S. (2004): *El agua y el clima. L'aigua i el clima*. Asociación Española de Climatología. Palma. 35 pàg.
- Grimalt, M., Laita, M., Rosselló, J., Caldenty, J., Arrom, J. M. (2006). «Distribución espacial y temporal de las precipitaciones intensas en Mallorca». A: Cuadrat Prats, J. M. [et al.] (ed.). *Clima, sociedad y medio ambiente* (2006). Asociación Española de Climatología. Pàg. 411-420.
- Rosselló, J., Laita, M. (2007): *Precipitació i escorrentia a la vall de Sóller*. I Jornades d'Estudis Locals. Ajuntament de Sóller. 71-76.